

นวัตกรรมจัดการศึกษาวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น

หมวดวิชาศึกษาทั่วไปเป็นหมวดวิชาหนึ่งที่ต้องมีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีแนวทางการบริหารจัดการการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปแตกต่างกัน การบริหารจัดการการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นแนวปฏิบัติที่ได้รับการคัดเลือกเป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต ปี พ.ศ.2552 จากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา QANEWS จึงขอนำมาเผยแพร่ต่อ

ความเป็นมา

จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไป พบว่า โครงสร้างและจำนวนหน่วยกิตรายวิชาศึกษาทั่วไปในแต่ละหลักสูตรมีความแตกต่างกัน มีรายวิชาศึกษาทั่วไปที่มีชื่อแตกต่างกัน และมีรายวิชาจำนวนมากที่เนื้อหาไม่สอดคล้องกับปรัชญาของวิชาศึกษาทั่วไป ไม่ควรจัดไว้ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป รายวิชาศึกษาทั่วไปอยู่ตามคณะต่างๆ ยกแก่การบริหาร จากสภาพดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการที่ไม่ตอบสนองการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตตามปรัชญาพื้นฐานของการจัดการศึกษาทั่วไป และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงมีแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปขึ้นมาใหม่ให้เป็นไปตามโครงสร้างหลักสูตรระดับปริญญาตรีตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร และสอดคล้องกับปรัชญาวิชาศึกษาทั่วไป โดยดำเนินการ ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป
2. จัดประชุมผู้บริหารแต่ละคณะ ประธานหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อให้ข้อมูล ความคิดเห็นและแนวทางในการพัฒนารายวิชา
3. พัฒนาหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป
4. สภามหาวิทยาลัยออกประกาศใช้หลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป
5. จัดตั้งสำนักวิชาศึกษาทั่วไป เป็นหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไป

กรอบแนวคิดในการพัฒนา

กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีดังนี้

1. เป็นไปตามโครงสร้างหลักสูตรระดับปริญญาตรี ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีของ สกอ.
2. เนื้อหาสาระของรายวิชาศึกษาทั่วไปจะต้องมีลักษณะเป็นการบูรณาการ ไม่เป็นวิชาที่มีเนื้อหาเฉพาะ ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานของวิชาชีพในหลักสูตรนั้นๆ
3. มีเป้าหมายหรือสะท้อนการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนตามคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

การดำเนินงาน

จากนโยบายการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไป ได้นำสู่การปฏิบัติ มีการบริหารจัดการโดยมีกระบวนการ ดังนี้

1. พัฒนาชุดการสอน

จากหลักสูตร/รายวิชาศึกษาทั่วไปที่สำนักวิชาศึกษาทั่วไปรับผิดชอบ สำนักฯ ได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาเอกสารชุดวิชา โดยจัดสรรเงินสนับสนุนการจัดทำ เอกสารชุดวิชา ประกอบด้วย ประมวลรายวิชา (Course Syllabus) แผนการจัดการเรียนรู้ (Lesson Plan) คำแนะนำสำหรับผู้สอน (Instructor's Guide) คำแนะนำผู้เรียน (Learner's Guide) เอกสารประกอบการสอน (Course Content) และสื่อการสอน (Instructional Media)

2. เตรียมความพร้อมอาจารย์ผู้สอน

สำนักวิชาศึกษาทั่วไปไม่มีอาจารย์ผู้สอนเป็นของตนเอง สำนักฯ ได้รับความร่วมมือจากคณะต่างๆ ในการส่งอาจารย์ผู้สอนมาร่วมสอน โดยสำนักฯ ดำเนินการ ดังนี้

- จัดทำ TOR และกระบวนการคัดสรรอาจารย์ผู้สอน โดยระบุถึงคุณสมบัติของอาจารย์ที่จะมาเป็นอาจารย์ผู้สอน วิธีการคัดสรรหรือคัดเลือก และภาระหน้าที่ของอาจารย์ผู้สอน โดยให้อาจารย์ผู้สอนที่สนใจ สมัครโดยผ่านคณบดีต้นสังกัด
- ประชุม/ฝึกอบรมอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรต่างๆ เช่น การสอนแบบบูรณาการ การจัดทำแผนการสอน การจัดการเรียน

การสอนวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิต การพัฒนาการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปแบบบูรณาการ และการทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

- ปฐมนิเทศอาจารย์ผู้สอนก่อนการเปิดภาคเรียนเกี่ยวกับนโยบายการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไป

3. การเตรียมความพร้อมผู้เรียน

สำนักวิชาศึกษาทั่วไปจัดให้มีการเตรียมความพร้อมผู้เรียนทุกภาคการศึกษาโดยมีโครงการผู้อำนวยการสำนักวิชาศึกษาทั่วไปพบนักศึกษา โดยลงพบแต่ละรายวิชา จัดทำวีดิทัศน์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปที่เชื่อมโยงกับกรอบคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ อาจารย์ผู้สอนแต่ละรายวิชาจะชี้แจงการเรียนการสอนให้นักศึกษาได้ทราบในคาบแรก และแนะนำที่มาอาจารย์ผู้สอน

4. ระบบสนับสนุน

สำนักวิชาศึกษาทั่วไปได้จัดระบบสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในแต่ละภาคการศึกษา ดังนี้

- ห้องเรียนจากคณะต่างๆ ทั้งห้องบรรยายรวม และห้องย่อย
- สนับสนุนค่าตอบแทนการสอนให้กับอาจารย์ที่มาร่วมสอน
- จัดหาวัสดุ และอุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอน
- จัดหานักศึกษามาเป็นผู้ช่วยสอน โดยมีค่าตอบแทนเป็นรายเดือน

- สนับสนุนให้อาจารย์แต่ละรายวิชาจัดทำวิจัยในชั้นเรียน โดยมีงบประมาณสนับสนุน

- สนับสนุนค่าตอบแทนอาจารย์พิเศษ กรณีที่บางรายวิชาจำเป็นต้องเชิญอาจารย์พิเศษที่มีความรู้เฉพาะมาบรรยาย โดยสนับสนุนทั้งค่าเดินทาง และค่าตอบแทน

- จัดทำโครงการกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร โดยสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการ

5. ระบบเยี่ยมการสอนและติดตามประเมินผลการจัดการเรียนการสอน

สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มีระบบการเยี่ยมการสอน และติดตามประเมินผลการจัดการเรียนการสอนแต่ละภาคการศึกษา ดังนี้

- คณะกรรมการบริหารสำนักวิชาศึกษาทั่วไป เยี่ยมการสอน และประเมินผล

- นักศึกษาประเมินการจัดการเรียนการสอน

- อาจารย์ผู้สอนประเมินผู้เรียน และประเมินการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่สอน

6. เปิดเวทีการนำเสนอผลการจัดการเรียนการสอนในแต่ละภาคการศึกษา

- ประธานรายวิชานำเสนอผลการจัดการเรียนการสอน

- ผู้ประสานงานรายวิชานำเสนอผลการดำเนินการจัดการเรียนการสอน

- อาจารย์ผู้สอนนำเสนอผลงานวิจัยในชั้นเรียนทั้งในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยสำนักวิชาศึกษาทั่วไปสนับสนุนงบประมาณ

ปัจจัยความสำเร็จ

1. การตระหนักถึงความสำคัญของหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของสภามหาวิทยาลัย ที่กำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนนำมาสู่การปฏิบัติ

2. ผู้บริหารให้การสนับสนุน ส่งเสริมและจัดหาทรัพยากรที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน

3. ได้รับความร่วมมือจากคณะวิชา หน่วยงาน อาจารย์ และบุคลากรต่างๆ เป็นอย่างดี และบุคลากรของสำนักมีความเข้าใจในปรัชญาวิชาศึกษาทั่วไป

4. ผู้บริหารสำนักวิชาศึกษาทั่วไปเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีประสบการณ์และมีความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานเป็นอย่างดีจึงได้รับการยอมรับและความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ

5. บุคลากรของสำนักวิชาศึกษาทั่วไปมีความมุ่งมั่น ทุ่มเทในการดำเนินงานของสำนักตามภารกิจ

6. การดำเนินงานมีการกำหนด Roadmap ในการผลิตบัณฑิตที่พึงประสงค์อย่างชัดเจน

ปัจจัยเสี่ยง

1. ผู้เรียนยังต้องได้รับการพัฒนารูปแบบวิธีเรียน (Learn how to learn)

2. จำนวนนักศึกษาที่เพิ่มขึ้น จะทำให้เกิดปัจจัยเสี่ยงด้านคุณภาพของผลผลิต

3. คณะอาจารย์ผู้มาร่วมสอนยังพบอุปสรรคเรื่องการบริหารเวลาในการสอนวิชาชีพ และการทำวิจัยเพื่อทำผลงานทางวิชาการ

4. การผลักดันเรื่องการนำผลงานวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ในการขอตำแหน่งทางวิชาการยังไม่บรรลุ

ที่มา : มหาวิทยาลัยขอนแก่น. แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต เรื่อง นวัตกรรมจัดการศึกษาวิชาศึกษาทั่วไป. 2552.